

موسوی، سیدمحمدجمال	بر اساس:
بررسی مقایسه‌ای عوامل سقوط تمدن‌ها	عنوان و نام پدیدآور:
از دیدگاه ابن‌خلدون و توبین‌بی / سیدمحمدجمال موسوی	موضوعات بحث:
قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (ع)، ۱۳۹۳	فروست اصلی:
مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (ع)، ۱۳۹۳/۳۳۱/پ/۲۳۷	فروست فرعی:
دفتر تدوین متون پژوهشی ۳۰	شابک:
۹۷۸-۹۶۴-۱۹۵-۲۶۷-۱	وضعیت فهرست نویسی:
این کتاب در فهرست نویسی قرار گرفته است	موضوع:
ابن‌خلدون، عبدالرحمان بن محمد، ۷۳۲ - ۸۰۸ق. -- نقد و تفسیر	موضوع:
توبین‌بی، آرنولد جوزف، ۱۸۸۹ - ۱۹۷۵م. -- نقد و تفسیر	موضوع:
برگشت (تمدن) -- تمدن -- فلسفه	رده بندی کنگره:
۱۳۹۳ م ۲ الف ۱۱۶۷ D	رده بندی دیویی:
۹۰۷/۲۰۲	شماره کتابشناسی ملی:
۳۶۶۰۷۰۷	

تقدیم به:

پدر و مادر، اگر درخور باشد!

با سپاس و تشکر از اساتید فرهیخته و ارجمند، جناب آقای دکتر سید علی‌رضا
واسعی و جناب آقای مجید کافی که یاری‌گر بنده در تدوین این نوشتار بودند
و نیز تمام خوبان دست‌اندرکار تهیه این کتاب. از خدای بزرگ، بهروزی و
پیروزی‌شان را خواستارم.

بررسی مقایسه‌ای عوامل سقوط تمدن‌ها از دیدگاه ابن‌خلدون و توبنی

سید محمد جمال موسوی

● در مورد سبب‌های سقوط تمدن‌ها	● در مورد سبب‌های سقوط تمدن‌ها	● در مورد سبب‌های سقوط تمدن‌ها
● در مورد سبب‌های سقوط تمدن‌ها	● در مورد سبب‌های سقوط تمدن‌ها	● در مورد سبب‌های سقوط تمدن‌ها
● در مورد سبب‌های سقوط تمدن‌ها	● در مورد سبب‌های سقوط تمدن‌ها	● در مورد سبب‌های سقوط تمدن‌ها
● در مورد سبب‌های سقوط تمدن‌ها	● در مورد سبب‌های سقوط تمدن‌ها	● در مورد سبب‌های سقوط تمدن‌ها

مرکز بین‌المللی
ترجمه و نشر المصطفی

بررسی مقایسه‌ای عوامل سقوط تمدن‌ها از دیدگاه ابن خلدون و توفین بی

تألیف: سید محمد جمال موسوی

چاپ اول: ۱۳۹۲ هـ / ۱۴۳۶ ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (ع)

● چاپ: کوثر ● قیمت: ۹۰۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۵۰۰

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

مراکز فروش:

● قم، چهارراه شهید، خیابان معلم غربی، جنبه، نیش کوچه ۱۸. تلفکس: ۰۲۵-۳۷۱۳۹۳۰۵۹

● قم، پلوار محمدامین، سه‌راه سالاریه، تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۳۳۰۹۶ - فکس: ۰۲۵-۳۲۱۳۳۱۴۶

pub.miu.uc.ir miup@pub.miu.uc.ir

با سپاس از دست‌اندرکارانی که ما را در تولید اثر یاری رساندند.

● مدیر انتشارات: عباس ثقفی	● ناظر گرافیک: مسعود مهدوی	● آماده‌سازی: سید محمدرضا جعفری
● معاونت تولید: روح الله سلمانی	● ناظر چاپ: نعمت‌الله یزدانی	● صفحه‌آرایی: محسن خلیلیان
● ناظر تولید: جعفر قاسمی ابهری	● ویراستار: اعظم رضایی	● اعمال اصلاحات: محسن خلیلیان
● ناظر فنی: سید مهدی عمادی مجد	● نمونه‌خوان: محسن خلیلیان	

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فرا روی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که همه به نوعی برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که بایستی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این رو مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و عمق و اصالت اندیشه‌های ناب، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت تمامی بنیان‌گذاران این شجره طیّبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری (دام ظلّه العالی) می‌باشد.

«جامعة المصطفی ﷺ العالمیة» برای تحقق این رسالت خطیر و در مسیر نشر معارف ناب محمدی ﷺ «مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ» را تأسیس کرده است.

اثر حاضر با عنوان بررسی مقایسه‌ای عوامل سقوط تمدن‌ها از دیدگاه ابن‌خلدون و توین‌بی حاصل پژوهش فاضل گرامی جناب آقای سید محمدجمال موسوی، کوششی است در به ثمر رساندن گوشه‌ای از این اهداف متعالی.

در پایان لازم می‌دانیم تلاش همه عزیزانی را که در نشر این کتاب سهمی داشته‌اند، سپاس گزارده، ارباب فضل و معرفت را به یاری بخوانیم تا ما را از دیدگاه‌های سازنده خویش بهره‌مند سازند.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

www.ketab.ir

فهرست

۱۱	 مقدمه
۲۵	 ۱. کلیات
۲۵	 ۱. معنای لغوی
۲۶	 ۲. تعریف اصطلاحی تمدن
۳۰	 ۳. تعریف تمدن از دید ابن خلدون
۳۲	 ۴. تعریف تمدن از دیدگاه توبین‌بی
۳۴	 نگاهی کوتاه به زندگی و فعالیت‌های ابن خلدون
۴۰	 ابن خلدون در نگاه دیگران
۴۱	 نگاهی کوتاه به زندگی و فعالیت‌های توبین‌بی
۴۷	 ۲. آرای ابن خلدون
۴۷	 پیش درآمد
۴۷	 چرایی رویکرد تمدنی ابن خلدون
۵۰	 ابن خلدون و عمران بشری
۵۱	 ۱. پیدایش عمران بشری
۵۳	 ۲. علم عمران
۵۵	 ۳. اصول علم عمران
۵۶	 ۴. عمران بدوی و عمران حضری (شهری)
۶۰	 فرایند تمدن (دولت)، انحطاط‌پذیری

۶۰	۱. جایگاه عصیت در پیدایش مجموعه‌ای سیاسی اجتماعی
۶۲	۲. تکون دولت
۶۶	عوامل سقوط
۶۷	عوامل درونی
۶۷	۱. عوامل سیاسی
۷۱	۲. استبداد و انحصارطلبی حاکم
۷۲	۳. شخصیت حاکم
۷۴	۴. عوامل اقتصادی
۸۱	۵. عوامل اجتماعی و فرهنگی
۸۸	عوامل بیرونی
۸۹	۱. حملات بیگانگان
۸۹	۲. بیماری و بلایای طبیعی
۹۱	۳. آرای توین‌بی
۹۱	پیش‌درآمد
۹۱	توین‌بی و فلسفه تاریخ
۹۵	توین‌بی و تمدن‌ها
۹۶	۱. حوزه بررسی تاریخی
۹۸	۲. بررسی تطبیقی تمدن‌ها
۹۹	۳. الگوهای تمدنی
۱۰۳	۴. پژوهشی در باب تمدن‌ها
۱۰۵	روند شکل‌گیری تمدن
۱۰۶	۱. نظریه نژادی
۱۰۹	۲. نظریه محیط زیست
۱۱۱	۳. نظریه چالش و پاسخ
۱۱۵	ملاک و معیار رشد تمدن‌ها
۱۱۶	علل سقوط تمدن‌ها
۱۱۶	۱. نظریه کهولت عالم هستی
۱۱۷	۲. نظریه بیولوژیک

فهرست ۹

۱۱۸	۳. نظریه ادواری بودن تاریخ
۱۱۹	۴. نظریه فساد نژاد
۱۲۰	۵. نظریه توین‌بی
۱۲۶	ماهیت و نشانه‌های تلاشی جامعه
۱۳۱	۴. ارزیابی و نتیجه‌گیری
۱۳۱	مقایسه و ارزیابی
۱۳۲	۱. وجوه تفاوت
۱۴۰	۲. وجوه تشابه
۱۴۶	نتیجه‌گیری
۱۵۳	Abstract
۱۵۵	فهرست منابع